

Kaptajnens umulige opdyrkning og opmåling

En landmåler som hovedperson i en ny roman. Det er langt fra hverdagskost, men ikke desto mindre tilfældet i Ida Jessens store historiske roman *Kaptajnen og Ann Barbara*. Selvom bogens omdrejningspunkt ikke er opmåling, men forsøget på at opdyrke det rå midtjyske hedelandskab samt skildringen af lokalbefolkningens barske levevilkår tilbage i midten 1700-tallet, så får vi i glimt ind-

blik i både landmåling og i den ældgamle disciplin; strid om retten til jord.

Motoren i fortællingen er dels den tyske kaptajn Ludwig von Kahlen's kamp for at tæmme og opdyrke den genstridige hedejord, og dels magtkampen mellem den lokale herremand Schinkel, godsejeren til Hald, og så kaptajn von Kahlen, der er kongeligt udsendt hedeopdyrker og -opmåler. Med både von Kahlen og Schinkel er der tale om autentiske histo-

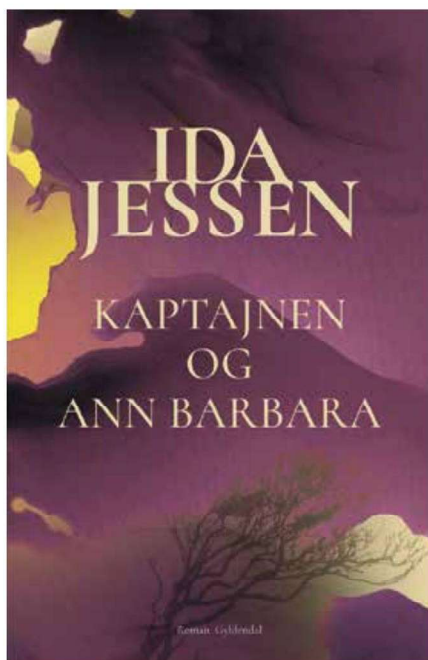
riske personer, som Ida Jessen har taget udgangspunkt i og frit digtet videre på.

DEN UNDERTRYKTE HELTINDE

Von Kahlen er lidenskabelig interesseret i hedeopdyrkning og besat af tanken om at omdanne heden til frugtbart jordbrugsland. I kraft af sin militære baggrund behersker han også landmålingens discipliner og udover opdyrkning af heden, får han derfor også til opgave at opmåle

Det var i dette øde midtjyske landskab, at den kongeligt udsendte kaptajn von Kahlen i midten af 1700-tallet slog sig ned for at opdyrke og opmåle heden. Hesterne af dette hedelandskab kan fortsat opleves i Kongenshus Mindepark.
Foto: Jesper Lind Jans

denne jyske vildmark, så den jagtglade konge kan håndhæve sin ejendomsret til heden. Det forhindrer dog ikke herremand Schinkel i lystigt at gå på urfuglejagt på de nærliggende hedearealer, som han hævder at være den retmæssige ejer af.

Schinkel er uden forbehold fortællingens grumme skurk, der med lige dele brutalitet og snuhed dominerer sine omgivelser. Det gælder selvfølgelig hans egne undersåtter, men også alle andre som måtte vove at komme hans interesser for nær. Og det gælder ikke mindst vilkårlige kvinder, som han forgriber sig på efter forgodtbefindende.

Er von Kahlen så helten? Ikke ubetinget. Den stolte kaptajn står ellers ofte ene mand op imod den lokale herremand og nægter at lade sig kue, og hans umenneskelige kamp imod naturkræfterne som både hedeopdyrker og -opmåler aftvinger respekt. Men samtidig er von Kahlen i al sin officermæssige stivhed så umådelig svær for alvor at holde af. Heldigvis får enspænderen von Kahlen undervejs selskab af en lille taterpige og af kvinden Ann Barbara, der bliver hans husholderske og med tiden mere end det, og von Kahlen bløder efterhånden en smule op. Ann Barbara kommer fra fattige kår, og har dermed som hovedparten af befolkningen i 1700-tallet fået en dårlig hånd

i livets kortspil, og tilmed bærer hun på traumatiske oplevelser fra fortiden. Alligevel udstråler hun initiativ og virkelyst, og hun udvikler sig som person som fortællingen skrider frem. Måske bogens sande helt? Bedøm selv.

'ALENE I VILDMARKEN' PÅ STEROIDER

Bogen beskriver levende, hvordan den jyske hede 250 år tilbage i tiden er Danmarks svar på en ødemark. Von Kahlens eksperiment som hedeopdyrker er en ensom kamp imod naturens kræfter, og udvikler sig reelt til en årelang overlevelseskamp, som får tv-realityserien *Alene i vildmarken* til at ligne en all inclusive charterferie.

Som nævnt spiller opmåling kun en birolle i bogen, men enkelte scener viser, hvordan von Kahlen drager ud med sit sparsomme landmålingsgrej og slår sit målebord op. Lige som bogen indeholder levende beskrivelser af kampen for at få afgrøder til at gro i de sandede, tørre og vindomsuste omgivelser, kunne det have været interessant med flere scener og detaljer om von Kahlens anstrengelser for at opmåle og kortlægge heden. Der må være rigeligt at fortælle ud fra. Kongen på dette tidspunkt er i øvrigt Frederik V, under hvis regeringsperiode der bliver lavet forarbejder til omfattende landboreformer, som dog først

tager fart under efterfølgeren, Christian VII, der også er regenten, som udpeger landets første landinspektør i 1768.

Selvom romanen er murstenstykket, er den let og hurtigt læst. Med *Kaptajnen og Ann Barbara* får man nøgternt og med stor detaljerigdom beskrevet den utæmmede hede, ligesom man kommer tæt på vidt forskellige menneskeskæbner, heriblandt underkuede fæstebønder, omstrejfende tattere, fordrukne embedsmænd og de såkaldte kartoffeltyskere, der er hentet til heden for at opdyrke den, men som får et chok over, hvor ringe jorden er til opdyrkning.

Bestemt en anbefalelsesværdig roman, især til historisk interesserede, men i det hele taget hvis man sætter pris på gode personskildringer og en klassisk fortælling om kampen mellem det gode og det onde. Og et plot med en noget overraskende slutning. ◀◀

Kaptajnen og Ann Barbara
af Ida Jessen.

Gyldendal, 2020.
508 sider.

Vejledende pris: 299,95 kr.
(indbundet)

Fås også som e-bog og lydbook til en vejledende pris på 159,00 kr.